

ДАНАС НА ПОЗОРЈУ

11.00 часова / Такмичарска селекција

Округли сто: Протекција

12.00 часова / Такмичарска селекција

Округли сто: Последње девојчице

17.30 часова / СНП, горњи фоаје Сцене „Пера Добриновић“

Дани књиге

Центар за културу Пожаревац

Сазвежђе Миливоја Живановића

Портрети победника Глумачких свечаности (1995–2019)

Говори др Миливоје Млађеновић

Стеријино позорје

Часопис „Сцена“, бројеви 1 и 2/2022.

Говори Александар Милосављевић

18.00 часова / СНП, Камерна сцена

Позорје младих

Људмила Разумовска: ДРАГА НАША ЈЕЛЕНА

Академија умјетности Бања Лука (Република Српска, Босна и Херцеговина)

3. година глуме

Класа: Велимир Бланић, ванр. проф.

Редитељ: Велимир Бланић

Адаптација: Александар Васиљевић

Представа траје 1 сат и 15 минути

Играју

Професорка Јелена: БОЖАНА КУКИЛО

Олга: МИЛИЦА ДИМИТРИЈЕВИЋ

Катарина (Каћа): МИЛИЦА ВОКИЋ

Викторија (Вића): УНА КОСТИЋ

Павле (Паша): ПАВЛЕ ПАВИЋ

19.00 часова / Новосадско позориште/Újvidéki Színház

Такмичарска селекција

Према истоименом роману Филипа Грујића

БЛУДНИ ДАНИ КУРАТОГ ЦОНИЈА

Новосадско позориште/Újvidéki Színház и Стеријино позорје

Драматизација: ДИМИТРИЈЕ КОКАНОВ

Режија: ЈОВАНА ТОМИЋ

Превод: РОБЕРТ ЛЕНАРД

Сценографија: ЈАСМИНА ХОЛБУС

Костимографија: СЕЛЕНА ОРБ

Музика: ЛУКА МЕЏОР

Сценски покрет: ИГОР КОРУГА

Играју

РОБЕРТ ОЖВАР
БЕНЦЕ САЛАИ
ТЕРЕЗИА ФИГУРА
АГОТА ФЕРЕНЦ

ИШТВАН КЕРЕШИ
ЗОЛТАН МОЛНАР
ФАНИ ДУПАК

Представа траје 1 сат и 30 минути

20.00 часова / Културни центар Новог Сада (Католичка порта 5)
 Позорје младих

Ђакомо Пучини: СЕСТРА АНЂЕЛИКА

Факултет музичке уметности Београд / Оперски студио

Диригент: **ДРАГАНА РАДАКОВИЋ**

Редитељ: **ВЛАДАН ЂУРКОВИЋ**

Клавијски сарадник: **НИКОЛА ЛЕКИЋ**

Играју

Suor Angelica: САРА ПАВЛОВИЋ

La zia principessa: МАРТИНА КОЉЕНШИЋ

La badessa: АНАСТАСИЈА СТАНКОВИЋ

La suora Zelatrice: АНДРИАНА СПАСОЈЕВИЋ

La maestra delle novizie: ВЕРА ЗЕЧЕВИЋ

Suor Genovieffa: ТАМАРА МИТРОВИЋ

Suor Osmina: САРА СТЕФАНОВИЋ

Suor Dolcina: САРА СТЕФАНОВИЋ

La suora infermiera: ДРАГАНА ТКЛАЦ

La cercatrice: ИСКРА СРЕТОВИЋ

La novizia: АНАСТАСИЈА КНЕЖЕВИЋ

21.00 час / СНП, Сцена „Јован Ђорђевић“

Такмичарска селекција

Јелена Кајго

РОЛЕРКОСТЕР

Позориште Атеље 212 Београд

Редитељка: **МИЛИЦА КРАЉ**

Драматуршкиња: **ЈЕЛЕНА КАЈГО**

Лекторка: **ЉИЉАНА МРКИЋ ПОПОВИЋ**

Сценографкиња: **МИЛИЦА БАЈИЋ ЂУРОВ**

Костимографкиња: **СЕЛЕНА ОРБ**

Композиторка: **ЈАЊА ЛОНЧАР**

Сценски покрет: **ТАМАРА ПЈЕВИЋ**

Анимација: **НАТАША ПАНТИЋ**

Асистенткиња костимографкиње: **АНЂЕЛА БАЈАГИЋ**

Дизајнер светла: **РАДОМИР СТАМЕНКОВИЋ**

Дизајнер звука: **ДРАГАН СТЕВАНОВИЋ БАГЗИ**

Играју

ДАРА ЦОКИЋ

МИЛИЦА МИХАЈЛОВИЋ

КАТАРИНА МАРКОВИЋ

ЈЕЛЕНА ПЕТРОВИЋ

ВЛАДИСЛАВ МИХАИЛОВИЋ

ПЕТАР МИХАИЛОВИЋ

ТЕОДОР ВИНЧИЋ

СИМОНА БЕЉАЦ

Фото: **БОШКО ЂОРЂЕВИЋ**

Представа траје 1 сат и 55 минућа

Такмичарска селекција

БЛУДНИ ДАНИ КУРАТОГ ЦОНИЈА**ИЗВЕШТАЈ СЕЛЕКТОРА**

БЛУДНИ ДАНИ КУРАТОГ ЦОНИЈА, текст Филип Грујић, драматизација Димитрије Коканов, режија Јована Томић; Новосадско позориште/ Ujvidéki Színház и Стеријино позорје

Једна од модерних верзија параболе о „сину разметном“. Цони, трагајући за оцем – а истовремено супротстављајући се „женском“ принципу – настоји да пронађе себе. Још једна драмска прича о одрастању јер јунак ни сам не зна ко је. Цони је авантуриста, храбар, снажан, заводљив, нарцисоидан, духовит, размажен и рањив. Уистину, он је „жељан љубави и пажње једне особе за којом трага на свом путовању“. Он је и јунак и антијунак. Лирична поливалентност је основа редитељског приступа Јоване Томић. Она пажљиво и упечатљиво, служећи се повремено и иронијом, развија низ жанровских варијација које налази у згуснутој драматизацији Димитрија Коканова.

Миливоје Млађеновић

ЕКС ЛИБРИС

Били смо негде на пола пута бродом између Хелсинкија и Гдањска.

И мој отац је једном био овде.

Са леве стране могли смо да видимо острво Готланд, а са десне Вентспилс, кад су одједном кренули таласи, храниге су скакале од среће што је баш Цони пловио њиховим морем, Цони Колумбо.

ХОР ХАРИНГИ: Цони, Цони, Цони...

Цо – чо – цо – Цони Бој

Курати – Цони Бој

Услишитељ жена,

мистични Цони,

Цони разуме све.

Цони, Цони, Цони...

ЦОНИ: Пролио сам црвено вино преко палубе и пустио гласно музику, врат ми је био црвен, проливао сам бес кроз отворене прозоре, заурлао сам и осетио да је то тренутак.

(Курви) There's a line that goes all the way from my childhood to you.

(Публици) Није ме разумела. Није ни било потребе, све што треба да ради јесте да постоји ту, тако гола, сигурна у своје ожиљке преко целих бутина.

(Блудни дани курајтој Цонија, према истоименом роману Филипа Грујића, драматизација Димитрије Коканов)

ПИСАЦ

Филип Грујић
(Нови Сад, 1995)

Дипломирао драматургију на Факултету драмских уметности у Београду. Аутор драме *не љре 4:30, ниши љосле 5:00*, која је добила награду на конкурс Стеријиног позорја, као и награду „Слободан Селенић“. Драма је имала прайзведбу у београдском Атељеу 212 под називом *Пред свиџање*. Представа по његовом тексту *Велика гејресија* у извођењу Српског народног позоришта била је у такмичарској селекцији 66. Стеријиног позорја. Аутор романа *Блудни дани курајтој Цонија* и *Подсџанар*, драма *Тамо љде љевају*, која је ушла у најужи избор на конкурс Стеријиног позорја за драмски текст и била јавно читана у Шапцу, *Овде је лејо – сечем дрво, једем љасуљ*, која је имала премијеру у марту 2018. у београдском Народном позоришту у режији Миље Мазарак, *Како ја ово сину да објасним?* (Позориште младих Нови Сад). Радио као драматург и адаптирао *Шехерезаду* за потребе истоимене представе на сцени Космодром (Дорђолско народно позориште). Добитник стипендије ФЦС-а за развој сценарија *Руја*. Сценариста кратког играног филма *Глаг*. Филм је био део бројних међународних фестивала (Тел Авив, Солун, Херцег Нови, Изола, Софија, Букурешт...), а добио је награду за најбољи сценарио на фестивалу SEECs у Букурешту, као и награду публике у Мостару. Добитник награде за драмско стваралаштво „Борислав Михајловић Михиз“ за 2020. годину.

Фото: А. Милутиновић

РЕДИТЕЉКА

Јована Томић
(Београд, 1990)

Основне дипломске и мастер студије завршила је на Факултету драмских уметности у Београду, на одсеку позоришне режије. Режирала је представе (избор): *Господин Бигерман и његови људи*, *Урнебесна шама* (Атеље 212), *Лолита* (Мадленианум), *Босоноги у јарку*, *Лисисџрајла* (Народно позориште Суботица), *Најман Мудри*, *Мој муж* (Југословенско драмско позориште), *Ливада љуна шама* (Народно позориште Београд), *Крејшање* (Битеф), *Боли коло* (Народно позориште Ужице), *Блудни дани курајоџи Џонија* (Новосадско позориште), *Миглсек* (Српско народно позориште), *Деца сунца* (Црногорско народно позориште).

У оквиру интернационалних програма усавршавања, била је део ASSITEJ-а (Франкфурт, Капошвар), New Tides platforme (Бристол), фестивала Bussole rotte (Милано), YOUPerform програма (Thalia theatre Хамбург и Југословенско Драмско позориште), чланица жирија на 55/56. Битефу и бројних других.

Добитница је награда „Неда Деполо“ и „Бојан Ступица“. Представа *Крејшање* освојила је бројне награде у оквиру 66. фестивала Стеријино позорје.

КРИТИКА

Ненаграђени Џонијев љубавни блуд

(...) Протагонист Грујићевог романа је („курати“) Џони, самосвесно изгубљени невини заводник. Као зависник од секса гладан љубави, он се отискује на путовање Нови Сад – Нирнберг – Беч – Гетеборг – Варшава – Праг – Нирнберг, да би се, богатији за неколико дилема (и једног пса), у завршници поново обрео на прагу новосадске празнице. А како и приличи сваком, па и данашњем Одисеју, путоловина Грујићевог Џонија – уобличена сочним, а вишезначним сучељавањем јунаковог самоиспитивања и провокативног обраћања читаоцу/гледаоцу – претежно се и састоји од прагова и празнина.

(...) Сажимајући економично и уверљиво сложу мотивску мрежу и – покатакд „расута“ – наративна жаришта романа у јединствену сценску нит, Димитрије Коканов

је, најпре, успео да суптилно предочи процес жанровског „преливања“ – како у погледу реакција јунака, тако и збивања којима овај присуствује (или их сам гради). Тако, ироничну визуру завођења Мари смењује апсурдни хумор сцене судара шведског воза са лосом (!) и пародирање породичне идиле Пријатељевог кума, а цинизам који сенчи фериботску ноћ са Финском Курвом неосетно се претапа у суморну атмосферу прашког сусрета са оцем – да бисмо се, при крају, поново затекли у просторима ироније.

Следећи у ширем смислу пише програмски исказ „То је све истина, али ништа није искрено“, Коканов успева да фигуру Џонија учини јунаком збивања у којем дистанца, лирско вишегласје и коментар постају ефикасни „мотори“ једне конкретне, напете путоловине идентитета. С друге стране, ликови попут Пријатеља, Мари или Оца у његовој драматизацији досежу димензију заокружених, препознатљивих али не и типизираних актера.

Определивши се, с једне стране, за сценски простор који диктира блиске контакте с публиком и крупне планове глумца – сцена Јасмине Холбус својим крајевима „обгрљује“ гледалиште, док по средини у њега „продире“ издигнутом пистом (симболизујући сексуални „арреал“ јунака) – а с друге, за промишљено стилизовање у одигравању поменутих жанровских нијанси, Јована Томић постиже парадоксални утисак истовремене блискости и растројства. На специфичан начин, таквом ефекту доприноси и костими Селене Орб – стилизација са једном „заумном“ нијансом. У ширем контексту, редитељка се такође користи сличним поступком парадокса. Џонијеви искази, наиме, било да се ради о иронично заигралим завођењима, суздржаним емотивним изливима или равнодушношћу замаскираним сањарењима, предочавају се не само као коментари упућени публици већ и као реплике које, иако усмерене према саговорнику, очигледно потичу из другог времена (и места). Таква метода „ишчашеног“ представљања знатно доприноси вишезначности кључних приказа, понајпре секвенци сусрета Џонија и оца: откривајући јунаку да му је од жуђеног оца преостао само траг, Јована Томић маштовито и иронично поентира – да је и читава његова путоловина тек понављање, дуго одлагано суочавање са собом. Здруживши овај поступак са пажљивим и уверљивим развијањем спектра жанровских нијанси коју јој пружа драматизација, редитељка пред нама постепено развија повест о самоспознаји једне „блудне“ а невине, опсесивне, али никада посесивне личности.

Речју, антијунака нашег доба, чијим спрдњама и очајањима, самообманама, и нехотичним суровостима, дисциплинован и иронији али и самопоказивању склон сензибилитет Роберта Ожвара у насловној улози даје потпуно отелотворење. У стилском, емотивном и физичком погледу, остали из глумачке екипе му успешно „секундирају“, пре свега Бенце Салаи (Пријатељ) и Агота Ференц (Финска Курва), али и Иштван Кереш, Терезија Фигура, Золтан Молнар и Фани Дупак.

Светислав Јованов (*nova.rs*, 29. јун 2021)

Курато позориште

(...) *Блудни дани курашої Цонија* роман је који нас својом свежином и поетским језиком води на необично књижевно путовање. Главни јунак је у потрази за оцем ког је давно, како сам каже, *изубио у њисоарима џез клубова* – отац је мистичан, неухватљив, у исто време привлачан и застрашујућ – управо онакав какав је Цони за нас, читаоце романа и гледаоце представе. Цони је модеран трагички јунак, налик јунацима из романтичарских романа деветнаестог века, оштроуман, уображен, надмен, разметљив, и стално на ивици жилета у реалном свету. Његово бурно путовање на релацији Беч – Гетеборг – Варшава – Нирнберг – Београд пуно је алузија на однос истока и запада, узвишеног и ниског, прљавог и чистог, наших посрнућа и псеудоподвига, а овај трагички јунак заправо је персонификација Србије: он је и *enfant terrible* и митоман, човек који слепо уздиже себе невестан својих недостатака, неспреман да прихвати реалност до самог краја своје путоловине. И све је то јако изазовно и атрактивно инспиративно да се постави на саму сцену.

У сјајном ансамблу новосадског позоришта насловну улогу игра Роберт Ожвар. Енергичан, *sexu*, полетан и самоуверен и заљубљен у самог себе, какав је био на почетку представе, мења се у једног осећајног, повређеног и рањивог младића. Глумачке трансформације које су заиста сјајне. И оно што је важно све је савремено, урбано, нешто са чиме се млада публика може поистоветити и разумети. Представа даје једну слободу, један оптимизам, да верујемо у себе, у своје ставове у оно што јесмо. Да не треба нико да нас мења. Кога волимо, где волимо, ко су нам и какви су нам пријатељи. Један прави слободарски и авантуристички дух, који нас води кроз љубавне путоловине главног јунака.

Марко Радојичић (*Ойшмисш маџазин #061*, 23. август 2021)

ДОБРО, ЛОШЕ И НЕШТО ИЗМЕЂУ

„НИЈЕ ОПАСНО ЧИТАТИ МНОГО КЊИГА" (1)

Јован Цвијић: „Како смо примитивно и нецелисходно ратоборни! Сад смо са својим рођеним животом у рату. Југославија, то је данашњи и од-данашњи наш живот. Југославија је промашила, кажу, идеал је слагао! Није. У време тријумфа, и споразума, наш је живот имао папирну вредност; а после, у паклу размирица, добио је металну вредност. Него смо по много чему хетерогени и процес сређивања и хијерархисања је жесток, и чини се читав рат, а и јесте врста рата. Не мари. И у природи и васељени је све хетерогено, а ипак се држи и траје. Невоља је наша што у том боју заповедничка места заузимају искључиво политичари. И дају им се та места, и узурпирају их они сами. А културни генерали дремају. А интензиван културни рад и контакт најправилније би истакли снаге и план везивања и подупирања показали: ко је више ин-

дивидуалан, ко више прилагодљив; ко више идеалан; ко више практичан; ко више за метод и ред а ко за авантуру и освајаштво...”

Слободан Јовановић (1920): „Жирондинци нису претеривали када су тврдили да је Робеспјерова популарност опасна. У општем интересу није било да људи изгубе сваку моћ критике према једном политичком човеку и пођу за њиме као заљубљени и омађијани. Идоли у политици као и иначе опасни су стога што обустављају процес расуђивања код својих обожавалаца.” / Татјана Нежић, „Забрављене поруке великих мислилаца”, *Блиц* 2016.

Приредила Александра КОЛАРИЋ

Такмичарска селекција РОЛЕРКОСТЕР

ИЗВЕШТАЈ СЕЛЕКТОРА

РОЛЕРКОСТЕР, текст Јелена Кајго, режија Милица Краљ; **Атеље 212 Београд**

Комедија *Ролеркостер* дотиче бројна важна подручја наше савремености: религију, идентитет, технолошки и информатички прогрес, ментално и духовно устројство људског бића. Редитељка Милица Краљ на основу овог драмског текста, сучељавајући два света (стари, наиван и доброћудан, са бизарностима и дехуманизмом новог) гради урнебесну комедију са елементима театра апсурда и гротеске.

Миличије Млађеновић

ЕКС ЛИБРИС

ЛАНА: Живјели! Adam, you still celebrate Hanuka?

АДАМ: I beg you pardon?

АНА: Не славио ништа. То је носталгија, зар не Адаме?

АДАМ: Да, да... носталгија, традиција... (*свеће*)

ЉИЉАНА: Остаци из прошлости. Али, ми католици, ми смо јако толерантни, нама наравно не смета да Адам једном годишње запали неколико свећа на Хануку. Поготово сада, када је он формално католик.

АДАМ: Како то мислите...Ана, не разумем, извините, можеш на енглески? Шила.

АНА: Не може... Не, не, не може Шила... Рекли смо кад је Љиљана ту да ћемо причати само на српском!

ЛАНА: Чак ни на њемачком?

ШИЛА: Lost in translatien.

АНА: Исто. Знаш мили, Лана се чуди како си ти постао католик због љубави према мени, па зато Сара иде у католички вртић, у наш диивни, чаробни вртић, који је само за католике. Јер је католички вртић. И сад је Лани то чудно....

ЛАНА: Није чудно. Мени је так романтично... Љубав чини чуда!

(Јелена Кајго, *Ролеркостер*)

СПИСАТЕЉИЦА

Јелена Кајго
(Београд)

Дипломирала драматургију на Академији уметности у Београду 2004. Магистрирала на Интердисциплинарним студијама Универзитета уметности 2010.

Изведене драме: *Фанџоми* (Атеље 212, р. Горчин Стојановић, 2003), *Инџимус* (Народно позориште Београд, р. Г. Стојановић, 2004), *Реалистџи* (НП „Тоша Јовановић“ Зрењанин, р. Слађана Килибарда, 2013; Here Art Centre Њујорк, р. Иан Морган, 2013; НП Скопље, р. Срђан Јанићијевић, 2018), *Невидљиви људи* (НП Ужице, р. Немања Ранковић, 2016), *Две жене и један раџи* (Дом Јеврема Грујића, р. Алек Цонић, 2019).

Радила је адаптацију и режију плесних представа за децу *Пейлеџија*, *Царево ново одело*, *Пуџи око свеџија*, као и адаптацију и режију представе *Буђење џролеђа* на сцени Битеф театра у периоду од 2016. до 2019. године.

Издавачка кућа ЛОМ објавила јој је 2014. књигу *Драме*, а 2019. и њен први роман *Мале смрџи*.

Од 2009. до 2013. била је директорка Битеф театра и Битеф фестивала. Тренутно ради као педагог у Балетској школи „Лујо Давичо“ и као уметничка директорка Битеф денс компаније.

Фото: Б. Ђорђевић

РЕДИТЕЉКА

Милица Краљ

Дипломирала позоришну и радио режију на Факултету драмских уметности у Београду у класи професора Николе Јевтића, представом *Силвија* (А. Р. Гарни), која је десет година била на репертоару Атељеа 212.

За представу *Брана* (К. Мекферсон) Атељеа 212 добила је Награду „Љубомир Драшкић“ и Ардалиона за најбољу режију на фестивалу у Ужицу.

Међу бројним наградама за најбољу представу у земљи и региону су и две статуете „Зоран Радмиловић“. Добитница је Награде „Марија Кулунџић“ за режију, Годишње награде Малог позоришта „Душко Радовић“, Нушићеве награде на Фестивалу Нушићеве дани у Смедереву.

Доцент је на Академији уметности у Београду.

КРИТИКА

Нова драма Јелене Кајго *Ролеркоџџер* почиње тамо где се већина класичних комедија завршава – на венчању. Ана (Катарина Марковић) венчава се за Адама (Петар Михаиловић). Венчање је традиционално јеврејско, а Ана је Српкиња која ће овим потезом добити дозволу за рад у Лондону где већ дуже живи. И сад, уместо да плете тешку и мучну причу о тегобном животу српских интелектуалаца у егзилу који се муче по белом свету и пате од носталгије за мамом, сармом и Београдом, Јелена Кајго прави драму о жени којој у животу добро иде и нема намеру ни да пати, а још мање да се враћа овамо! Ана се удала за Јеврејина и прихватила све обичаје његовог народа, али нема никакав проблем са идентитетом. Ништа оно, типа, где сам, ко сам, куда идем, и зашто и чему све ово... Ана зна да је у савременом свету идентитет конструкт који сам градиш, па с тим у вези сам можеш да га мењаш како хоћеш, када хоћеш и колико ти је воља и потреба – само мораш да будеш начисто с тим да је твој идентитет твоја ствар. А када то схватиш, можеш без проблема да се удаш за Јевреја, водиш дете у католички вртић и будеш кума на православном венчању јер то је у савременом свету ОК и стварно јесте! Лакоћа с којом Ана мења идентитете је генератор комичног када се она као таква сусретне са онима који инсистирају на томе да имају фиксни идентитет у свету који је у сталној промени. Њена другарица из Лон-

дона Лана (Милица Михајловић) инсистира на томе да је посвећена католикиња, Хрватица, савремена независна ликовна уметница и самохрана мајка у великом граду. Она има низ проблема и са собом и са светом око себе: хтела би да буде политички коректна, али плаши се муслимана и афроамериканца, хтела би да буде независна у свом уметничком раду, али мора да плати кирију... Тај сукоб различитих хтења, потреба и идентитета доводи до сталних цимања која уверљивим глумачким поступцима пластично дочарава Милица Михајловић.

(...) Јелена Кајго комад завршава осећањем неизвесности и питањем шта ће бити сутра. То питање пре свега мучи две мајке – Ану (мајку малолетне Саре) и Љиљану. Утеху са благом иронијом и сетом доноси робот Шила који остаје да слуша и памти Љиљанину причу из прошлости. Та будућност је већ почела – сви ми поклањамо и време и успомене разним друштвеним платформама. Редитељка Милица Краљ нас подсећа кроз коментар дат у видео раду да је свет далеко од идеалног – загађење је велико, а на многим местима бесни рат док ми бринемо наше мале бриге.

Милица Краљ је у режијским поступцима била крајње ефикасна градећи пажљиво темпо-ритам представе и подстичући глумачку игру тако да највеће вредности комада дођу до изражаја. Но, оно по чему ће ова представа бити упамћена јесте то што је редитељка у поделу узела младог глумца Теодора Винчића који је играо робота Шилу. Начин на који је Винчић читавим својим телом, лицем, гласом, гестом (драгоцена помоћ Тамаре Пјевих, сараднице на сценском покрету) дочарао робота изазива код публике одушевљење. Ако настави овако посвећено да креира будуће улоге и позоришта буду довољно мудра да правим улогама подрже његов таленат, Теодор Винчић могао би бити значајан српски глумац. За сада је довољно и да се радујемо пријатном позоришном освежењу, праизведби домаће комедије у Атељеу 212. Дуго смо на ово чекали.

Марина Миливојевић Мађарев (*Време*, 31. март 2022)

Опасно животно убрзање

Ролеркостер је, за оне који не знају, наизглед забавно путовање опасном пружном рутом, са успонима и падовима под огромном брзином, где кад се једном накачите, нема силаска, и током опасне вожње ништа није у вашим рукама, до самог краја. Мисли се на оно адреналинско чудовиште по забавним парковима. Нешто као што је живот, бар за већину људи, кад им се учини да ништа више не зависи од њих.

У средишту ове трагикомедије Јелене Кајго налазе се мајка и кћерка. Кћерка Ана свесно и крајње прагматично прилагођава се новонасталим правилима у животу, без побуне, док мајка Љиљана, у сугестивном тумачењу Даре Џокић, не може и не жели да се сналази у нечему што доживљава као издају свега људског. Од аутомата који у сваком сегменту живљења све више замењују људе, до лицемерне владавине политичке коректности у којој – да парафразирамо реплику једног лика – црнца не смеш

назвати црнцем, али га слободно можеш убити уколико му се обратиш као афроамериканцу.

Уз комично третирање вечите дихотомије између напретка и стагнирања, појачано чињеницом да се кћерка ујом преселила у Енглеску, док је мајка типична Српкиња изгубљена у овдашњој транзицији, текст покреће и нека обичнија животна питања, од разматрања смисла брака, трудноће, вере претворене у традицију, све до изневерених љубави и пропуштених шанси.

Нема у овој драми класичног драмског сукоба, већ више ситних, свакодневних сударања између мајке и кћеркиних избора. Нема ни патологије у њиховом односу, напротив, много је нежности, као и истинске муке због међусобног ненамерног повређивања. Више је, чак, реч о повређивању животним неумитностима, у односу на шта се неки снађу, а неки и не. Што не значи да ови који су се снашли такође не пате.

Режија је усредсређена на психологију ликова и односе међу њима. Милица Краљ режира са емпатијом за ликове, прецизно ишчитавши сваки валер, сваку нијансу у њиховом расположењу, доносећи на моменте чеховљевску атмосферу. (...)

Александра Гловацки (нова.рс, 1. април 2022)

ДОБРО, ЛОШЕ И НЕШТО ИЗМЕЂУ

„НИЈЕ ОПАСНО ЧИТАТИ МНОГО КЊИГА" (2)

Присећајући се „времена наше српске славе", када је за време Балканских ратова гледао „како се рађа њено сунце на обзору", **Милутин Миланковић**, у јуну 1944. долази до „тужног сазнања да смо ми само један мали народ, боље рећи једно племе, окружено и угрожено свим својим суседима", и пита се „да ли нам очински дом неће бити раскопан а име угашено... Да ли ћемо моћи опстати као самосталан народ у независној држави? Да ли ћемо бити способни да се политички, економски и културно одржимо као национална индивидуа?... Сада сам ипак јасно увидео да је у нашем потпуном расулу када наши политичари упропастише све оно што смо ми вековима створили – прека потреба да спасавамо наш културни капитал..."

Светозар Радојчић (1978): „Ако превазиђемо судбину и историју народа-ратника, измениће се и наша улога у свету и наша историографија. Пратећи до сада претежно хронику владара освајача, њихових победа, ширење граница, пораза и повлачења, сами смо себи створили једну слику о нашем средњем веку као временима у којима се смеђују тријумфи и катастрофе и у којима је често владала тама..." / Татјана Нежић, „Забрављене поруке великих мислилаца", *Блиц* 2016.

Приредила Александра КОЛАРИЋ

ИНТЕРВЈУ

Маја Пелевић
ауторка текста
„Последње девојчице“

БЕЗ КЛАСНЕ БОРБЕ НЕМА БОРБЕ ЗА БИЛО КОЈА МАЊИНСКА ПРАВА

Знам многе процесе кад су, наводно, настајале неке велике представе које су етички врло проблематичне, у којима су се људи током рада осећали изложенима, јер су редитељи применом одређених метода, долазили до онога што су хтели да добију. Апсолутно сам против тога. Не постоји добро уметничко дело, квалитетно дело, у којем би неко у процесу био угрожен. Мислим на све људе у том процесу, између осталог каже Маја Пелевић, ауторка драме *Последње девојчице*, жена која темама својих драма и оглашавањем у јавном простору Србије, помера границе храбрости, не само жена већ свих честитих и мислећих људи.

У овом тексту кажеш да је све пошло роба, женско тело је то одавно, али тај феномен годашно појрима ужаснију форму у виду новијешта који подразумева да је и сам женин репродуктивни орган пошао роба, фабрика која производи нешто што се продаје... О томе је овде реч, да ништа није све што – све је бруто и нешто, како стоји и у једном стиху „Хладног тива“... Има ли борбе која се томе може суопштивати? Хрватска тренутно бије једну од верзија те бишке поводом забране/легализације абортуса и ишћање је дана кад ће се та тема отворити и овде...

• Најневероватније је да је то питање покренуто у Америци, земљи – „колеџи демократије“, данас имаш ситуацију борбе, не на нивоу држава, јер тамо има држава које су забраниле абортус, него на нивоу уставног поретка, уставног суда. Мени је то шокантно, али и то колико мало се о томе прича. Мене Хрватска не изненађује, она је католичка земља, а неће ме изненадити ни покретање тог питања у Србији, посебно са порастом деснице, јачањем цркве – црква код нас опет има ону врсту утицаја какав у комунизму није имала. То је нови тренд до те мере да је, ево, колико чујем, Вучић ишао код патријарха да причају о увођењу санкција Русији – које ће увести. Мени је то смешно. То је актуелно и у Црној Гори, где последњих десет година живим зими. То ме не чуди у

оваквим земљама, але не и за Америку. Верујем да тамо неће проћи, да ће отпори бити снажни, искрено се надам да неће ни у Хрватској. То је све толико бесмислено и невероватно – с једне стране, с друге помишљам како се то стварно може догодити. Увек се сетим серије *Слушкињина прича* Маргарет Атвуд – помислиш, ово је толико далеко од стварности, исто тако знамо да су се ипак десиле многе ствари за које смо мислили да су нестварне. И то нам даје за право да се прибојавамо. Треба да се прибојавамо. Мени је, на пример, фасцинантно да нас људи питају што се данас боримо за жене и женска права, када, тврде они, жене имају сва права, да су заправо сада мушкарци због покрета #MeToo угрожени. То им је главна мантра и тема да су они злоупотребљени... Факат је, наравно, да данас постоји злоупотреба свега, јер свет у којем живимо тако функционише. Ево сада Џони Деп и његова бивша... Имамо жену која је ментално болесна, а с друге стране човека алкохоличара. Пратимо суђење двоје болесних људи који треба да се лече. С друге стране, релативизују се важна питања, на пример, да је женско тело постало место капиталистичке капитулације. И то апсолутно није ништа ново, зато се у комаду и бавим темом контрацептивне пилуле, јер много давно на истом златном демократском Западу, када је требало пробати ту пилулу, изабране су жене друге боје коже. Тада су истраживане разне дозе, њихова учинковитост, а онда су жене остајале стерилне, добијале разне ракове, имале друге последице... О томе се не прича. И није то толико ствар мушкараца и жена као пола, већ је управо прича о онима који су угрожени и онима који експлоатишу. Имамо, рецимо, белу хетеросексуалну жену попут Хилари Клинтон, која је већи мушкарац од многих мушкараца.

Као и наша премијерка...

• Као и наша премијерка дословно. Срамотно је да жена која је себи обезбедила нормалан живот са својом партнерком – и дете, а за геј популацију и геј права учинила нула одсто. Није помогла ни да се донесе, у суштини, један мали закон о партнерству, који је толико мали, а који би толико значао људима за неки бољи живот. Има појава да партнери у истополним заједницама не могу да посете партнера у болници, јер немају статус породице, да не причамо о деци и усвајању деце. То је заиста битна тема. Када се организује неки прајд, на њега треба да дођу и радници, сви који се осећају угрожено.

Фото: Б. Лучић

Да, да, то је проблем, свако се бори за себе, себично, само за своја права, парцијално, уместио да заједничке борбе против глупости, неправде и нелогике, да борба буде оштрија, заједничка и свеобухватна.

• Тачно. Наш геј прајд, зовем га Вучићев прајд, постао је естрадни, окупљају се оне категорије друштва, висока средња класа која с тим никад није имала проблем, док се ништа није променило за оне што, рецимо, по неким периферијама Београда, да не говоримо о мањим градовима, који не могу да живе своје сексуалне оријентације. Њихови богати другари и другарице машу заставицама и седе по скупштинама. То је исто као и код Путина: није тачно да не можеш бити геј. Можеш, али ако си близак Путину и ако имаш подебео банковни рачун. Ако си билионер, можеш да будеш геј, имаш робове, радиш шта хоћеш. И увек је то класна ствар. Зато се увек креће од класног питања. То је велики проблем трећег таласа феминизма, јер он је игнорисао управо ове класне борбе, а нема борбе за женска права без класне борбе. То је оно одакле полазимо. Иста је ствар са репродуктивним здрављем. Апсолутни сам поборник и сврхе медицине да свака жена има право да буде мајка. Ако је изгубила материцу и не може да роди из било ког разлога, има право на сурогат мајку. Важно је да она има добре услове, да је то њена лична воља. И зашто сурогат мајка не би могла да буде другарица, то ни случајно, кажу. Зашто другарица не би могла да ти да јајну ћелију, не разумем зашто би то било не знам какво кршење закона. Ти ћеш пре узети јајну ћелију неког непознатог, него од сестре и другарице. Тај репродуктивни материјал може да купи само ултрабогата жена. Било је случајева да су жене из јужне Србије продавале њиве, читава имања да би постале мајке, јер је у њиховом крају катастрофа нематеријално дете. Плаћале су огромне количине новца да би дошле до детета у Украјини. За то време, држале су јастуке на стомаку. То су истините приче. Када смо радили ову представу, дуго сам причала са пријатељицом Маријом Ратковић, књижевницом и новинарком, која ми је дала смернице из личног искуства. Рекла је да људи не капирају колико је борба за сурогат родитељство важна, а с друге стране, битно је ко су те жене, често су сиромашне, које у тим клиникама немају одговарајући третман.

Није иако само у Украјини, на клиникама за „производњу беба“. Прича о тој теми има у сваком породишћу у Београду и Новом Саду, Подгорици. Жене сведоче разним причама, неке су искусиле и то да, ако сиремачици не донесеш сто грама кафе, само ти шућине пајуче испод стола, па ти онда, шазе породилца, сајни се и дохвати их... Да не говоримо о другим стварима.

• Ето... Мој мотив за бављење овом темом је шири класни. Никад није ствар пола. Суштина је у односу моћи унутар друштва и чињенице да у том односу моћи, жене у 97 одсто случајева имају мању моћ. Негде се јесу избориле, негде су се избориле само папиролошки. Мушкарцима је све дато, а жене морају да се изборе, и ту је већ разлика. Конкретно, у новом пројекту који радимо Олга Димитријевић и ја, бавимо се квотама. Сви кажу, па није квота мера квалитета, то је квантитет... Не, морају некад и квоте бити тема, морале су квоте да се уведу у парламенте, па жене почну да се баве

Фото: Б. Лучић

политиком. Да нису уведене квоте, никад не би ушле у парламент. Некад мораш да кренеш од најбаналније ствари. Ми сада постављамо питање управницима позоришта и фестивала, да ли бисте, као највећи немачки фестивал Трефе, на квоту 50:50? И већина њих каже да би, али верујем да би у фази папира, већ било другачије. Неки кажу: откуд знаш шта ће тих година бити, други кажу да би то срозало квалитет – они већ по дифолту мисле да би то срозало квалитет. Али, ако имаш квоту 50:50, сутра ће се већи број жена пробити на велике сцене, што ће утицати да се неке ствари промене.

Каже, пре неки дан, редитељка Аница Томић да је морала завршити два факултета да би је људи озбиљно ћерцијирали.

• Не само то него ми се чини да жене, а видим то и по себи, морају имати невиђену пробојност да би успеле. Имам срећу што сам екстровејт, такав ми је карактер, родитељи су ме васпитали. Пуштали су ме од старта на улицу, нек ме туку, треба да се изборим сама за себе, тотални Дарвин. Људи се напросто рађају у различитим околностима, са различитим карактерима. Страшно ми је да неко ко нема моју пробојност, са истим талентом и трудом, не би успео да постигне оно што сам ја успела. Неко са нежнијим карактером не би успео, јер и ја примењујем патријархални начин комуникације кад хоћу да се изборим. Умем да се издерем, будем безобразна, урадим и неке ствари због којих ми после буде и жао. Али другачије не можеш. Када сам режирала неке представе, не говорим о ауторским пројектима, јер ту је много боље стање, ту смо сви аутори, већ о ситуацијама кад су ти глумци на неки начин подређени, што је само по себи за мене неприхватљиво. Кад се најеш у таквој позицији, видиш да ћеш боље проћи, лакше ће нешто проћи ако мало повисиш тон (што је посебно занимљиво), ако си мало ауторитарнији, јер, условно речено, мирним тоном не успеваш. И то је ужасно, онда то радиш свесно, и глумци врло свесно прихватају. Много више бих волела рад у позоришту – без ауторитета. Када, рецимо, сарађујем са Олгом, Игором, Димитријем, кад радимо ауторске пројекте, ту нема ауторитета. Од старта немаш ту позицију моћи, ту хијерархију. Једнаки смо, али у класичној позоришној хијерархији увек има неко ко је наводно на врху и неко ко извршава задатке, а не би требало да буде

тако. Позориште би било много квалитетније кад би се сви третирали исто, када би глумци имали право гласа, можда би и желели да се више ангажују. У оваквом односу снага као у фабрици где ударају чекињем, добија се то што постоји сада...

Да ли позориште, са таквим односом снага и хијерархијама моћи, нормализује неку врсту насиља и мобинга на које глумци пристијају?

● Апсолутно. И то је мени страшно плаши, и тиме се бавимо у новом пројекту. То је важно питање – на шта се све пристаје зарад „великог уметничког дела“...

А ко у том процесу настанка представе одређује границу: онај што пристијаје на то, све док пристијаје, или онај који је диктира и помера?

● У том смислу немам никакве толеранције. Трудим се, колико год могу, да се у позоришним процесима на којима радим нико не осећа угрожено, не мислим сексуално и физички, него и психички, јер психа је ту веома битна. Трудим се, а колико успевам не знам, да не користим позицију моћи – ни на који начин, и кад то препознам код себе, регулишем све јер нисмо сви ми цареви. То се дешава посебно код мушкараца, и не само њих, већ и код жена које то често упражњавају, можда и на гори начин. У питању је модел понашања, а не пол. Знам многе процесе кад су, наводно, настајале неке велике представе које су етички врло проблематичне, у којима су се људи током рада осећали изложенима, јер су редитељи применом одређених метода, долазили до онога што су хтели да добију. Апсолутно сам против тога. Не постоји добро уметничко дело, квалитетно дело, у којем би неко у процесу био угрожен. Мислим на све људе у том процесу.

Да ли си током школовања на ФДУ некад чула шта није у реду да поднесеш, штриш или дозволиш? Шта твој професор, редитељ, сарадник, од тебе не сме да тражи јер то није етички, није је нормалан део уметничког процеса?

● Нажалост не. Конкретно сада на ФДУ, једина особа која је то заиста системски одлучила да примени је редитељка Ирена Ристић. Она каже да није ствар у појединцу, већ у непостојању правне регулативе. Тај закон на нивоу Универзитета сада је прошао, и убудуће, свако ко се буде недолично понашао, биће процесуиран. Раније није постојао закон. Сада постоји. Неки

су се извукли, отишли у пензију, то је страшно и неопростиво. Ми смо због тога писали петиције и отворена писма, и у име бивших алумнија, али није вредело, то је правна ствар. Ирена Ристић сада отворено са студентима и студенткињама говори о томе шта могу да пријаве, јер студенти не знају своја права. Раније се ишло дотле да су се слале поруке сексуалне природе, знам студенткињу која није хтела да упише мастер јер је знала да ће особа која јој се набацивала, бити ту. Није се то дешавало само на драматургији [М. Пелевић је завршила драматургију], било је тога и на глуми, и на другим местима. То је било несанкционисано, сада је осујећено новим законом, сада се сви боје. И треба да се боје! Сад се сви зезају, као, не смеју никога да дирну! И не треба да се приближаваш, нити да вређаш, нити да говориш студенткињи да има велико дупе, да ли је дебела или мршава, да ли има добре сисе... Жао ми је, нема тога! Нажалост, у наше време тога је било, али долази ново време које ипак доноси и неке позитивне помаке. Мора све правно да се регулише. И мора неко да се исцима да се са студентима нон-стоп о томе говори. У новом пројекту „Свет без жена“ који радим са Олгом, рецимо, прописујем психолога, јер мислим да свако позориште мора да га има, а ФДУ мора имати минимум два, и за студенте и за професоре. У банци, пошти, постоје камере које сводоче о комуникацији, а на академији ти си сам са професором и границе се лако прекорачују. Редитељ дође, па покаже глумци, па је мало ћушне по дупету, а не би смело ни то да се дешава. Ако неки редитељ/редитељка има секс са неким унутар процеса, тај је онда незаштитен. Треба све лепо да се уведе у правилник, у Закон о позоришту. Ја се у права не разумем, али ћу почети да учим.

Куда иде ова наша земља, осим што постоје кинеска модна губернија, руска духовна, а зајадњачка у неком конзумеристичком смислу. Куда иде све то заједно, ми не задржавамо никакву врсту аутономије, све је мање аутономних нас...

● Не треба ту да се осећамо лоше јер смо мали. Налазимо се географски на специфичној позицији, на крају баладе и историјској. Да очекујемо како ћемо имати неку аутономију и суверенитет, жао ми је – нећемо. Имали смо је за време Југославије, ње више нема, није нам одговарала, било нам је грозно, комунизам нам је био одвратан, па ево сад те дивне и сјајне демократије, ево слободе, свака држава има своју независност, а никад мање независна није била. Не само Србија него и Црна Гора, Северна Македонија, Словенија, а сви зависимо од ЕУ. С друге стране, у небраном смо грођу шта да радимо са Русијом.

Је ли ти драго због тога, у Босни би рекли – сеириш ли над њим, јер се и тај њон осећа у јавном простору, то неко радовање што је сјани-јани ситуација, што је ова власити прилишнућа, сајерана у ситуацију и не зна шта ће, ја јада консалтинг и са јатријархом о тој теми. Разумеш ли да се неко радује сојственој несрећи? Чини се да смо зрели за болнице.

● Није ми драго – због људи. Биће страшно, и опет ће да страдају најсиромашнији, то ће бити ужасно, биће глади, ево већ у Европи, неки дан читам да су у Француској увели бонове

Фото: Б. Лучић

за храну. У Француској! У Бечу су рафови празни. Долази светска рецесија. Због тога ми је драго, искрено, мислим да боље као цивилизација нисмо заслужили. Капитализам, као и сваки систем неће се лако предати, нећемо из „предивног раја капитализма“ прећи у нешто друго, боље. Овај рат у Украјини ће потрајати, можда и ескалирати, бојим се...

У ком смислу би могао да ескалира: територијално или нешто свеобухватно – у неки нуклеарни рат?

• Територијално, мислим да је то потпуно јасно. Не могу до краја да схватим које су ту игре, али једини крај рата био би неутралност Украјине, а онда и земаља које сада хоће да уђу у НАТО. То би једино решило проблем. Путин неће стати. И ови неће стати, и то ће просто да се одуговлачи. Русе ће да помажу Кинези, ове друге ће да помажу ови који их помажу, па ће они у неком тренутку престати да их помажу. Профитер у овом рату јесте војна индустрија, што ми се не свиђа. Американцима одговара да се опет води рат ван њихове територије и користи њихово оружје, У том смислу, предвиђања нису добра. Не верујем у нуклеарни рат, нико није довољно луд, јер ако крене прва нуклеарка, оде пола света, али наставиће се топло-хладни рат, богами хоће. Страдаће најсиромашнији делови Европе. Руси можда и неће толико бити погођени, некако држе, имају нафту и гас.

Али ипак беже. Пуни су их Нови Сад и Београд. На улици шренућно више чујеш руски него иједан други језик.

• Они беже од Путина. И моја пријатељица је побегла. Ко год је отворено противник, морао је да побегне, јер је тамо отворена аутократија. Остао је ко је одлучио да се мало притаји. Син те моје пријатељице је адвокат и њега боли уво, каже да му је добро. Али она, његова мајка, професорка је факултета политичких наука, противник Путина и ето је у Београду. Људи су бежали и из Северне Кореје мислећи да ће им бити боље, па су се враћали. Како год се окрене, није добро.

Ујркос свему што си рекла, на крају драме „Последње девојчице“ дајеш наду, нудиш неки оптимизам. Одакле је сад он дошао?

• Крај видим као и у представи, да се деси нека катаклизма. Зато и кажем Илон Маск и Џеф Безос иду на Марс, мора бити катаклизма, није се то десило ни из чега. Идеја да се ова планета напушта – јер је место на којем се више не може, заправо ми је оптимистична. Они који је напуштају и треба да оду, нека тамо понесу и своје системе. Мени је само жао тог Марса, али шта сад. У том напуштању остају они најслабији, а ти ће свакако да граде бољи свет него ови „најјачи“. У томе је мој оптимизам. У неком дистопијском и научно-фантастичном – а многе ствари за које смо веровали да су немогуће – обистиниле су се, рекле смо на почетку разговора. Они који остану, градиће другачији поредак, у то сам сигурна. Градиће га жене, и не само жене, већ и мушкарци, сви угрожени. Нормални људи.

Разговарала Снежана МИЛЕТИЋ

Габор Месарош

гумац у представи „Последње девојчице“

ИСТРАЖИВАЊЕ ТЕМЕ ДО КРАЈА

Габор Месарош, гумац суботичког Позоришта „Деже Костолањи“ говори о свету у којем је све постало роба, и то дугим процесом што је иза нас, али ће се наставити... Говори о глуми као уживању и простору којим суверено влада.

Представа „Последње девојчице“ Маје Пелевић је у режији Кокана Младеновића, композиторка и ауторка либрета је Ирена Појовић Драговић. Прејосићављам да је и што био велики изазов, ошјевајти све?

• Јесте, можда највећи. Ирена је дошла да уради музику и добили смо либрето на српском (смех). Када смо превели на мађарски, било је мало теже, али кад смо почели рад са музичарем Арпадом Сердом и Иреном, открио се свет другачији од оног који смо познавали. И јесте био велики изазов да отпевамо све. На првој проби Кокан је рекао: То ћете певати, и онда смо читали текст певајући.

Твој однос према самом шекспиру говори, у најширем смислу – да парафразирам редишеља – данас смо сви роба?

• Веома савремена тема, отвара дистопијске и утопијске светове. Заправо оно о чему говоримо почело је да се дешава након Другог светског рата.

Фото: Б. Лучић

На крају капитализам је друго лице фашизма.

• Јесте, дотичмо се тема о којима је важно причати. Сматрам да је ово и женска и цивилизацијска тема и по томе је дистопија. Још увек нисмо доспели тамо, али близу смо. Говориће се о овом и за десет година. Све је сведено на робу. Имам две ћерке и та чињеница ме гуши. Маја је написала тако да се мучим док певам да не плачем све време на сцени.

Које ће теме иначе окупирају као глумца?

• У нашем Позоришту волим да се бавим темама које темељно истражујемо, до краја, као у *Последњим девојчицама*, сада радимо комад о Гези Чату, Андраш Урбан режира. Биће то поетички театар у пуном смислу и једва чекам, стварно. Као гумац не чезнем за одређеним улогама, уживам у томе да

тему којој се бавимо исцрпимо до краја. То ме највише вуче. Уживам у својој професији, опет сам у фази да највише волим да будем глумац. То је једина тачка у мом животу за коју сигурно знам да ћо ме потпуно владам, знам да је усмерим. Знам да савладам задатак. Ја знам шта и како хоћу.

То је оно чиме суверено владаш?

• Јесте, јер у животу изван глуме све се стално мења и не можеш имати потпуну контролу. Глумачки део је мој свет: Изволите, то сам ја, ја уживам и ако и ви уживате, уживаћу и због тога.

Разговарала Наташа ГВОЗДЕНОВИЋ

Амра Капицић
Савета у „Протекцији“

НУШИЋ ЈЕ АКТУЕЛАН ЈЕР СЕ ЉУДИ НЕ МЕЊАЈУ

Постоји и даље много предрасуда о глумицама, што је веома тужно, а докле год постоје те предрасуде и све док ћутимо, ствари ће се дешавати и завршавати на начин како су се многе ствари завршиле, између осталог каже глумица Амра Капицић, Савета у сарајевској *Проекцији*.

Како је било радити са Коканом?

• Занимљиво, јако занимљиво.

Шта је било занимљиво? Зашто глумци воле да раде са Младеновићем?

• Чини ми се да је он као дете. Веома је маштовит, тако сам га доживела, а први пут радим са њим, док су колеге већ радиле *Просјачку ојеру*: Уживала сам, што би народ рекао, врло је угодан и воли глумце. Мислим да је управо у томе тајна: када редитељ воли глумца, многе ствари могу се постићи.

А која глумац мора да воли да би се постојало много, све што је потребно за добру представу?

• Глумац мора, пре свега, да воли свој посао. Мора да воли и то што је добио да игра, односно – лик и текст који тренутно ради. Требало би да воли и редитеља, да се оствари узајамна љубав, која се с Коканом десила у нашој представи. И зато је резултат такав какав јесте.

Докле ће Нушић бити актуелан?

Фото: Б. Лучић

• Мислим заувек. Док је света и века, јер се људи у суштини не мењају. Нажалост.

Увек је неки рај, каже Нушић, ми смо неку врсту раја прејермели у протекле две године. Било је иешко разним људима, на разне начине, људи су умирали, људи нису моли да раде, међу њима су и глумци били увелико онемоћени у шоме... Како је било поновно враћање у форму?

• Управо када се завршио тај рат с вирусом и свим тим лудилом, дошао је Кокан и ми смо толико желели да се вратимо на сцену и радимо. Било је тужно не само то што смо били затворени у кући него и гледати затворена позоришта. У форму нас је лако вратила силна жеља да поново радимо, играмо. И овај текст је помогао да се брзо вратимо.

Пре неког времена на чело драме НП Сарајево дошла је једна жена. То је први пут у својој години дугој историји овог Театра да је жена на том месту. Ведрану Божиновић Позорје зна као изузетну драматуршкињу, а каква је као директорка?

• Стручна је у свему што ради. Волим је и као глумицу, и као драматуршкињу. Сада је на одговорној позицији и врло добро се сналази.

Да ли чињеница што је жена заузела место – до сада – резервисано за мушкарца нешто значи за бољи положај жена у БиХ?

• Желим да верујем и надам се да значи. Да се нешто мења. Верујем да то у позоришту и ван њега наговештава нов корак ка покретању ситуације у корист жена, бар нас глумица које смо увек помало у сенци наших мушких колега. Не могу да кажем да није било добро и кад су мушке колеге биле на челу Драмe НП Сарајево, али чини се да Ведрана даје нови сензибилитет позоришним плановима.

Глумац је сложени инструмент којим, у деликатним стварањима свој духа, шела и ума, ствара уметничко дело. Како се глумац чува и од времена заводљиве површности, а посебно од насиља којим смо окружени? Има ли та у позоришту?

• Имала сам срећу што сам одувек била окружена дивним мушким колегама и никад ништа ружно није се десило. Нисам добила ружан поглед, ни реч, било шта што би било непримерено. Нажалост, неке друге глумице нису тако прошле. Нису имале ту срећу, ево недавно смо чули страшне ствари

које су преживеле младе колегинице у региону. Морам да кажем да су моје колеге из Позоришта пуне поштовања према женама, већина нас смо колеге са студија, али и младе колеге које долазе односе се према нама тако да немамо примедби. Нажалост, посао је такав какав је. Постоји и даље много предрасуда о глумицама, што је веома тужно, а докле год постоје те предрасуде и све док ћутимо, ствари ће се дешавати и завршавати на начин како су се многе ствари завршиле.

Разговарала Снежана МИЛЕТИЋ

Мерима Лепић Рецеповић

Јулка у „Протекцији“

ПРОТЕКЦИЈА ЈЕ СВАКОДНЕВИЦА

Са глумицом Народног позоришта у Сарајеву Меримом Лепић Рецеповић разговарам о сарадњи са Коканом Младеновићем, процесима који отварају и мењају глумца, етици, естетици, процесима у позоришту, о НП у Сарајеву...

Представа „Проекција“ обележила је сто година постојања Народног позоришта у Сарајеву, чија је прва сезона ошворена управо тим текстом. У њом контексту процес је имао посебно значење?

● Јесте. Ова представа је прва у процесу обележавања стогодишњице Народног позоришта. И онда и сад свака изведба овог текста је актуелна. Можда смо желели да то и није више толико актуелно, имам осећај да ће и за стотину година бити актуелна, а потајно се надам да неће. Сагледајући живот око нас, *Проекција* је нешто што мора да игра сваки национални театар на овим просторима, јер је то свакодневица. Одлична је адаптација комада која потцртава актуалност.

Са Коканом Младеновићем радили сте и „Просјачку ојеру“. На који начин сарадња са Коканом ради за вас као глумицу, колико вас и на који начин мења, ошвара?

● Рад с Коканом ме покреће, импресионира на неки начин, али важно је да ме мотивише, прија ми као глумици. Радимо тешке, сложене ствари, али с лакоћом, Кокан је редитељ који задобије глумчево поверење, и то безгранично. Треба да смо у бити срећни кад радимо с таквим редитељем, јер то је константан раст. Кокан се бави актуелним темама, воли посвећен рад, а то ме изузетно мотивише.

Инсистира на врсти оштрине.

● Тако је. Веома храбар редитељ. Различити су сензитивитети редитеља с којима радите, Кокан је осетљив и храбар у исти мах. Да би радио са Коканом, мораш бити храбар и отворен, изузетно је британак, нуди интелегентна решења. У том смислу је ослобађајуће радити са њим и то је оно што вас изнова привлачи.

У Новом Саду сте и као део представе „Што на јоду ствараш“ коју режира Кокан Младеновић, према роману Дарка Цвијетића и копродукцији Народног позоришта Сарајево, Српског народног позоришта и Градског драмског казалишта „Гавела“ Зајреб. Тек сте почели да радите, јасно да не можете говорити о процесу, али можете рећи утисак о односу према Цвијетићевом делу.

● Ово Дарково дело веће је од нас, први пут учествујем у процесу у којем дело толико надилази глумца, и то је слобода. Фантастично је написано, сва дела су му тесно повезана, и то је веома важно рећи: његова поезија, *Шинглеров лифт*, затим овај роман који доживљавам као крупни кадар свега што је Дарко досад исписао. Имамо феноменалну екипу, не могу ништа рећи, на самом смо почетку, али само осећање је важно. Данас сам рекла нешто врло интимно, да када се најемим на нешто, то ми значи као сигнал. У овом процесу читава подела и екипа, заиста су посвећени људи који осећају материјал, ту је Кокан који је изнад нас, па само дело које је изнад нас. Коцкице су се посложиле, успећемо да заједно са Дарком испричамо важну универзалну и, надам се, на крају оптимистичну причу.

Током овогодишње Позорја саговорнике питамо да ли је у уметности етика изнад естетике или је њај став у извесном смислу реакционаран?

● Требало би да је етика изнад. Ако говоримо школским примером, етика је прва књига коју студент добије на часу глуме. За мене је етика Свето писмо. За мене је етика однос према уметности, делу о којем причам, односа према партнеру до редитеља који етично и систематично приступа причању приче што, у овом случају опет понављам, дефинитивно има Кокан Младеновић. Онда сте опет слободни у процесу колико год да се с неком темом тешко носите, рецимо због властитог искуства, Коканова етичност вас ослобађа бремена. Волим рећи да кроз уметност заиста доживиш катарзу и разрешиш неке своје проблеме.

Етика, поготово у уметности на начин који сам истакла, мора бити на првом месту.

Шта се спрема у Народног позоришту у Сарајеву?

● Код нас је, на сву срећу, веома бурно. Откако смо, 'ајмо рећи, угледали пандемији леђа, мада смо много радили онлајн током короне, мене је и то ипуњавало, сав свет је доживео то што је доживео. Имамо велике планове, веома значајна имена долазе у Позориште, као што је Слободан Унковски и Феликс Алекса, сад радимо представу *Бордел Еген*, потом долази Паоло Мађели, затим наша редитељка Селма Спахић, ево ја радим са Коканом копродукцију. Копродукције су постале нешто важно, природно и паметно. Не само због материјалних ствари већ због упознавања уметника и уметница, размене искустава. Што смо различитији, то су приче и процеси универзалнији, бољи, сложенији...

Колико видим одавде, Дино Мустафић, директор НП у Сарајеву и Ведрана Божиновић, директорка Драте,

ошварају интeнзивне просторе сарадње, просторе који су узбудљиви.

• Отварају просторе, али и просторе младим људима, јер сви смо једном били млади и знамо колико је то битно. Волим рећи да је са Мустафићем почело златно доба Народног позоришта, говорим то заиста без куртоазije. У његовом мандату са значајном нашом представом *Историја болести* гостовали смо у Београду, то је представа о опсади Сарајева. Гостовали смо на Цетињу... Гостовања су циљ, у ширем смислу путовање, размена... Није циљ бити најбољи у свом кругу, циљ је да уметност пробија баријере, да их прескаче, да нас уједињује, колико год то звучи као клише, али није.

Представа *Последње девојчице* коју смо вечерас гледали показала је колико јак театар може бити. Веома ме је потресла. Важан ми је приступ Дина Мустафића да само треба радити, онда је све могуће.

То је и искуство МЕСС-а, који је дословно додигао из ње-иела и створио изнова огроман озбиљан фестивал.

• Јесте, и мени тај приступ заиста прија. Волим да радим и уживам у данашњој атмосфери нашег Позоришта.

Разговарала Наташа ГВОЗДЕНОВИЋ

ЈУЧЕ НА ПОЗОРЈУ

Дани књиге (II)

О ЗЕЧИМ УШИМА, X ГЕНЕРАЦИЈИ И ПСИХОЛОГИЈИ

„На нас је сада ред да послушамо Јована Љуштановића онако како је он гледао позориште: с љубављу, пажњом, детаљно – као кроз зечје уши“, каже у свом уводу Горица Радмиловић, приређивачица књиге **Јована Љуштановића Позоришће кроз зечје уши**. Ово је први наслов о коме се говори на другом Дану књиге на којем ће бити речи о новим издањима Стеријиног позорја. Љуштановићева књига изашла је у оквиру едиције „Драматуршки списи“ и, игром случаја, представљена је на дан његовог рођења. Књига садржи есеје, позоришне критике и приказе књига о позоришту аутора који је о позоришту, неподељена су мишљења, писао с љубављу.

„Неки људи, попут Јована Љуштановића, имају унутрашњи порив да долазе у позориште. Он се бавио књижевношћу за децу, а одгледао је сваку представу и имао профилисано мишљење о свакој. То није била импровизација о ономе што смо гледали, већ тачан и аргументован став. Такве ставове систематизовао је у есејима, позоришним критикама, приказима књига и промишљању театарске уметности. Сви су га волели, не знам никога ко је имао отклон према овом човеку. Било би добро да је и данас са нама и због тога што би онда ово била његова прва књига о позоришту“, рекао је **Александар Милосављевић** о аутору књиге.

„Текстове о позоришту Јована Љуштановића сакупљала сам дуго, па пошто нису систематизовани у електронској форми прекуцавала сам их и помно читала. Први текст у овој књизи

исцрпно говори о глуми, што је данас ретко. Глума у позоришној критици, нажалост, заузима тек можда десето место, иако глумац, поред редитеља, носи представу. Љуштановић набраја преко 140 критика у којима се о глуми говори као о „мезимчету у ћошку“, рекла је приређивачица књиге **Горица Радмиловић**. „Есеји су важан део њиге, професор ту, будући да се примарно бавио децом књижевношћу, пише и подсећа на то колико је битно да се деца ангажују у тетару и осете позориште. Мислим да сам управо због тога и приредила ову књигу – одрасли су ти који могу и треба да кажу деци колико

Фото: М. Блашковић

је позориште важно. У позоришним критикама посебно је важно што професор није бирао да пише само о ономе што је тренутно најпопуларније. Његови студенти неизмерно су захвални на свему што нас је учио и научио. Самопоштовање и самоспознаја је прва ствар коју је Љуштановић истицао код свих нас једним врло једноставним поступком – све нас је (по)слушао. Учење живота било је реципрочно, попут доброг позоришног дијалога... Мене је рад на овој књизи научио и шта је стрпљење, није ми било тешко, за овог човека бих урадила много више“, рекла је Горица Радмиловић.

Књига **Визуално мишљење у креативном процесу глумца Виолете Голдман** изашла је у едицији „Експозиција“. То је студија о различитим ресурсима и психолошким знањима које глумци могу да користе како би за себе пронашли адекватнији начин рада на улози и у креирању лика. „Критичар о глуми нема где да се едукује, или то најчешће чини врло скромно. У неким критикама аутори не беже од тога да пишу о глумцима и анализирају поступке и алате које глумци узимају да би дошли до лика. То може да се ради из неколико углава. Виолета то ради из угла примењене психологије, из онога како глумац види елементе психологије. Ауторка је до теме дошла из личног искуства, она је глумица – престао је **Александар Милосављевић** ауторку књиге Виолету Голдман.

„Пробала сам да спојим психологију, креативност и глуму, како бисмо докучили нове визууре и нове технике којима глумци могу да се служе“, рекла је ауторка. „Ми и даље учимо методе Станиславског и Клајна, за шта су ‘криви’ наши професори. Направио се методолошки вакуум – професори су одлични сами за себе, а да би то било од користи и глумцима и редитељима, треба нам нешто више, те сам се у овој књизи потрудила да повежем ствари. Глумац није требало да буде самостални уметник, не извођач радова. Ово је више позив на истраживање, ништа ново се не рађа. И глумци су људи различите структуре и требају им различити приступи –

неки глумци 'кликну' с једним професором, а с другим не", рекла је Виолета Голдман.

Фото: М. Блашковић

Едиција „Драматуршки списи“ обogaћена је насловом *Театролошке*, ауторке **Оливере Милошевић**. Ово је прва књига чији наставак се очекује до краја године. Књига доноси запис интервјуа из истоимене телевизијске серије разговора (емитовани на РТС) које је Оливера Милошевић урадила са најзначајнијим глумцима, писцима, редитељима и театролозима са простора некадашње Југославије – Биљана Србљановић, Оливер Фрлић, Јернеј Лоренци, Дино Мустафић, Мирјана Карановић, Ивана Сајко, Марко Мандић, Селма Спахић, Иван Меденица, Озрен Грабарић, Маја Изетбеговић, Алаксандар Поповски, Нина Виолић и Ермин Браво.

„Приликом избора саговорника имала сам у виду неколико критеријума. Један је – изузетни уметници. Сви они то заиста јесу. О томе говоре њихова дела и најзначајнија позоришна признања која су добили у срединама у којима живе и стварају, у региону, али и у свету. Други критеријум био је – да су другачији, што за мене значи бити друштвено и уметнички одговоран. Свако од њих се у јасним наступима критички односи према свему што угрожава људска права и људско достојанство, према друштвеним, политичким и идеолошким, историјским и свим другим неправдама и недоумицама. Трећи критеријум био је да буду позоришни стараоци формирани деведесетих година (прошлог века)“, рекла је **Оливера Милошевић**, новинарка и одговорна уредница Редакције за културу и уметност културноуметничког програма РТС, коју је Александар Милосављевић представио као „једну од последњих особа која је профилисана у правцу позоришта, неко ко се озбиљно бави позориштем и има зање и искуство. Чврсто је става, с истинским новинарским инстинктом.“

„Задовољство ми је и част што сам уврштен у серију разговора али и у књигу, једини сам из наше бранше, критичар и татаролог, а та наша бранша јесте део позоришне уметности“, рекао је **Иван Меденица**, додавши да у хроничаре једне епохе, једног позоришног доба, уз Оливеру Милошевић убраја Феликса Пашића и Александра Милосављевића. „Бескрајно је корисно, без обзира на данашњи развој технологије, што је после ТВ серијала изашла и књига, јер су сви записи о позоришту незаменљиви.“

„Наша генерација је последња која се сећа некадашње СФРЈ и прва која је покушала да реконструише југословенски простор, чији актери смо били, и нисмо се затворили у своје национал-

не културе“, рекао је Меденица назвавши генерацију којој и сам припада генерацијом Х. „Јака смо генерација и док смо ту, за вас млађе простора нема! Позивам вас да нас рушите!“, поручио је и, сва је прилика, није се шалио Иван Меденица.

Бранислава ОПРАНОВИЋ

ПОЗОРЈЕ МЛАДИХ

По Еурипиду МЕДЕЈА

Превод: Гордан Маричић

Академија уметности Београд

Други део испита 3. године глуме

Класа: професори Ива Милошевић, Бојан Жировић

ГРЧКА ТРАГЕДИЈА КАО ГЛУМАЧКА ВЕЖБА

Представа *Медеја* Академије уметности Београд једина је античка трагедија на овогодишњем Позорју младих, што наравно не чуди будући да је инсценација античких трагедија велики заглогај и за уметнике са дугогодишњом праксом. Међутим, 3. година глуме овог факултета, предвођена професорима Ивом Милошевић и Бојаном Жировићем, храбро се упустила у поставку Еурипидове трагедије, али и непретенциозно, опрезно процењујући своје могућности.

С тим у вези, ова поставка *Медеје* задржава првобитни контекст драмског дела и не врши значењске интервенције на тексту. Визуелни сценски елементи су такође скромни – сцена је махом празна, једино су присутне столице на којима перформери седе, док су они сами обучени у неутрална црна савремена одела. Шминка је присутна на лицима студенткиња како би приказала френетичност и анксиозност како женских ликова, тако и атмосфере целе представе.

Наведени сценски елементи су скромни и неупадљиви како би у фокусу била глума студената. Цела представа се у потпуности заснива на њиховој глумачкој снази, махом на монолозима и дијалозима које изводе. Како сви ликови немају подједнако простора у драми, а на испит-

Фото: М. Блашковић

ној представи студената глуме ипак би требало пружити једнаку шансу свима, глумци се смењују у улогама – рецимо, све глумице наизменично играју Медеју, док одређени мушки глумци играју више од једне улоге, а други играју само по једну.

Цела класа 3. године глуме – **Анита Огњановић, Маја Шумоња, Драгана Пантић, Луна Пилић, Нина Мартиновић, Марија Лијешевић, Сара Павловић, Катарина Вељовић и Ана-Марија Стаменковић** – успела је да оживи Еурипидов текст са уверљивошћу, али и да прелази из улоге у улогу, адекватно мењајући глумачке приступе и не прибегавајући пренаглашеним емоцијама и карактеристикама које се иначе често користе када су у питању честе промене улога унутар представе.

Додатно техничко умеће глумца показало се и тиме што су

Фото: М. Блашковић

Ако се покуша ухватити заједничка нит представа на Позорју младих, текстова по којима настају, тема и мотива на које се ставља фокус, примећује се тенденција уметничких факултета и академија да се баве питањем рода, телесности и феминизмом. Таква је случај и са представом *Брод за лутке* где текст, преузимајући обрасце и ликове из бајки, преиспитује улогу жене и начин на који она може да сазрева у патријархалној средини, проблематизује родно засновано насиље и *вредности* коју жена има у друштву уколико нема јајнике, односно способност да роди дете. У овој инсценијацији посебно се инсистирало на пасивности жене и честој немогућности да у свом одрастању постане било шта осим жртве.

Премда је у тексту назначено да женске ликове игра једна иста жена, у представи их (скоро) сваки пут игра друга глумица. Ово је разумљиво из перспективе студентског испита, али се може тумачити и као знак да су ова искуства заједничка за многе жене.

У погледу глуме присутна је уједначено добра игра. **Анђелка Петровић, Јанко Ковачевић и Ана Томић** показали су нарочито глумачку зрелост кроз игру различитих архетипова. Код **Никола Ристића** препознаје се вишеслојност у грађењу ликова, прво у улози размаженог, неспособног Медведића покривеног велом традиције, а затим у улози лицемерног Жапца.

Изведба сонгова уз пратњу на клавијатури и виолини, осим да додатно емотивно ослика сцену, имала је функцију да покаже неразумевање средине за проблеме жена јер се током певања на просценијуму, сценографија, јунакињин свет, скалањала, нестајала, без да ико обрати пажњу на вапај жене.

Фото: М. Блашковић

Фото: М. Блашковић

сами стварали звучне ефекте уз помоћ својих тела и гласних жица, што је добродошао елемент у представу будући да је она, како смо већ рекли, сценски скромна. Звучни ефекти доприносе стварању тензиности током одређених сцена, а студенти их стварају уз помоћ простих решења попут синхронизованих лупања ногама о под или заједничким шапућањем.

Поред тога што су исказали завидно глумачко умеће које је неопходно да би се Еурипидова *Медеја* одиграла, студенти 3. године глума Академије уметности Београд су нас подсетили да је позориште колективна уметности, те да се најбољи резултати постижу блиском и функционалном сарадњом.

Борисав МАТИЋ

Милена Марковић БРОД ЗА ЛУТКЕ

Академија уметности Београд

3. године глуме

Класа: Предраг Стојменовић, проф. доц.

Редитељ: Предраг Стојменовић

Асистент: Гордана Ђокић

ЛУТКЕ И БРОД ОД ПАПИРА

Пре 13 година *Брод за лутке* списатељице Милене Марковић у режији Ане Томовић победио је на Стеријином позорју, а ове године исти текст враћа се на Позорје младих у изведби студената и студенткиња 3. године глуме Академије уметности Београд.

Тема комада, иницијација жене у свет одраслих, отворила је врата студентима и студенткињама да кроз плејаду емотивних и бруталних сцена покажу свој таленат, а уједно и да проговоре о важним проблемима садашњег тренутка.

Дивна СТОЈАНОВ

Вилијам Шекспир САН ЛЕТЊЕ НОЋИ

Академија уметности Нови Сад
Класа глуме на мађарском језику

3. године глуме
Класа: проф. Ђерђ Херњак

Редитељ: Ђерђ Херњак

РАДОСТ ПРОЛЕЋНЕ ВЕЧЕРИ

„Ако смо вас ми, / Увредили нечим, тамо - / Да бисмо ствар изгладили: / Замислите да сте снили / И да сте све опсене ту / Видели само у свом сну.“, казује Шекспиров Пук публици у последњем монологу пасторале *Сан летње ноћи*. Међутим, истоимену представу 3. године глуме на мађарском језику Академије уметности у Новом Саду публика у својим сновима, вероватно, не би умела да скроји оволико умешно као студенти глуме и редитељ **Ђерђ Херњак**.

мични љубавни заплет између Пирама и Тизбе постао налик мјузиклу где сви глумци свирају различите инструменте и певањем приповедају најемотивније тренутке љубавне драме. Такође, вилењацима је дата способност да, осим на људском језику, комуницирају и пантомимом и да се преобраћају у биљке и животиње.

Глумци и глумице тумаче неколико ликова чиме пометња на сцени постаје још замршенија, али публици увек јасна. Невероватна је енергија, кондиција, прецизност сценског покрета, брзина трансформација и спретност глумаца: **Адама Ађоша, Регине Сабо, Лее Мезеи Грешак, Чабе Кемивеша, Фани Дупак, Бењамина Варге и Анабеле Ходик** као Пука која је демонстрирала читаву лепезу глумачких вештина. Студентима се на сцени, у улози Егеја, придружио и глумац и редитељ **Роберт Ленард**.

Фото: М. Блашковић

Да се представа задржала на равни да покаже само оно што глумци 3. године студија умеју (мачевање, акробатику на свили, свирање и певање, да имају смисла и потребну брзину за играње комедије, па и да могу неуморно да трче на штиклама) и то би било сасвим довољно за узбудљив сценски доживљај, међутим, показали су нам и причу о опијености унутрашњом силом, залуђености осећањима, опчињеношћу чарима које има летња ноћ. Због тога је *Сан летње ноћи* радост у једној пролећној вечери.

Дивна СТОЈАНОВ

Фото: М. Блашковић

Представа *Сан летње ноћи* постављена је у дворишту Академије уметности које само по себи има елементе простора које је Шекспир описао у својој комедији – различито цвеће, жбуње, дрвеће. Како је сцена оријентисана тако да глумци могу да улазе, излазе, сакривају се, играју неке делове из ходника зграде факултета што публика посматра кроз отворене прозоре, темпо и ритам представе не падају ни за тренутак, а могућности, које су у представи искоришћене, за забуну, неспоразуме, гегове и маштовита редитељска решења су због специфичности простора небројане.

Приликом адаптације (драматург Жока Херњак) задржана је Шекспирова прича у целости, а мајсторима који приповедају причу, и у оригиналном тексту су аматерски глумци, у овој верзији додата је и професија музичара. Тако је траги-ко-

ОКРУГЛИ СТО ПРОТЕКЦИЈА

ПА И МИ СМО МАЛО КРИВИ, ЗАР НЕ?

Округлом столу о представи *Пројекција* Б. Нушића (Народно позориште Сарајево) присуствовали су **Милена Миња Богавец**, адаптаторка текста и ауторка сонгова, **Ирена Поповић Драговић**, композиторка и глумци **Ермин Сијамија**, **Мерима Лепић Реџеповић**, **Алдин Омеровић** и **Амра Капићић**.

Исидора Поповић је нагласила да је ова представа рађена поводом прославе стогодишњице Народног позоришта у Сарајеву. На отварању позоришта извођена је Нушићева *Пројекција*. Поставила је питање о контексту настанка представе. **Ермин Сијамија** рекао је да се прослава стогодишњице дуго припремала, али да их је корона у томе прекинула. „Сви смо се радовали раду на Нушићевом тексту, имало је значаја што је тај текст рађен пре сто година, а и сам Нушић је био управник. Радовало нас је што је дошао Кокан Младеновић заједно с Миленом Богавец, знали смо да ће бити занимљив процес и другачији начин рада. Знали смо да неће допустити чисто изговарање реплика и класични рад на Нушићевом тексту. Ми смо то једва чекали и ушли смо с вољом и жељом у тај пројекат. Волимо да играмо ту представу. Једно време смо радили и у Тузли јер нисмо имали зграду“, додао је Сијамија.

Гласање публике за најбољу представу ПРОТЕКЦИЈА – 4,04

Милена Богавец је рекла да је овај репертоарски потез логичан и очекиван. „Интенција је била да се комад реконтекстуализује. Постоји огромна одговорност јер смо могли да видимо да лош рад може да донесе лоше писцу. Чекало се 36 година да се *Пројекција* одигра, а сад постоји завера да се Нушић прогласи за шалјивцију. Само када се одузме оригинални језик, чини ми се да долази до изражаја колико је он био озбиљан писац. Ми као савремени позоришни делатници морамо да водимо рачуна о ангажману његовог текста у нашем времену. Важан је друштвени контекст у којем се пише. Он је оставио детаљне предговоре у којима објашњава ситуацију у којој је настао текст. Када кажемо да је он и данас актуелан, ако имамо исте проблеме, онда то није добро. Можда треба да се трудимо да за сто година Нушић буде превазиђен писац, а да се осврнемо на естетику.“

Милена Богавец је прокоментарисала оно „Извини, Нушићу“ на крају представе. „То је било на фестивалу у Јованци, екипа тог фестивала је протерана, то је један леп омаж али и извињење што смо том писцу отупели оштрицу и што смо погрешним интерпретацијама избегли суштину.“ На питање и сугестију **Влатка Илића** да ли се и они извињавају, **Миња** је нагласила да сви треба да имамо делић одговорности.

Фото: Б. Лучић

Влатко Илић је рекао да се не бавимо довољно тиме шта је све улога драматурга и драматуршког посла и питао је зашто је потписан Нушић, а не драматург тј. зашто није наведено да је представа рађена по мотивима Бранислава Нушића. **Милена Богавец** је рекла да већу вредност има омаж него чињеница да су овај комад писали у четири руке. „Мислим да је ово адаптација која садржи основну тему овог дела и интерпретира Нушићеве теме. Мање сам учествовала у раду екипе, то је занимљива позиција да се драматурзи нађу у ситуацији да само пошаљу текст и тиме заврше рад.“

Исидора Поповић је нагласила да ће сва питања о редитељским постулатима бити постављена екипи и Милени, пошто редитељ није присутан на округлом столу. **Милена Богавец** је рекла да је у питању покушај да се дочара слика да јесте исто као некада, али на нивоу естетике: „Није та естетика срж проблема“.

Из публике се јавио селектор фестивала **Миљивој Млађеновић**. „Када сам писао образложење, написао сам био реч *Ћригодно*, али сам избрисао ту реч, да не би аутори помислили да се тиме обезвредује цео напор. Вратио бих се на говорни чин „извини, Нушићу“. Додао бих још једно тумачење, које је у основи поступка, овде је реч о потреби да се аутору проговори нешто о односу драмског текста и текста представе. Без обзира на свевременост, морали су аутори задрети дубоко у драмски текст. Мислим да ово јесте Нушић, само уз нужно обраћање на крају. То је врло битно, да би се приказао иронијски отклон. Врло сам радостан због овог садејства које

Фото: Б. Лучић

је резултирало оним што у позоришту желимо да видимо.“

Влатко Илић је у разговор укључио глумце. **Алдин Омеровић** је рекао да није велики љубитељ оваквог театарског израза. „Та привилегија заиграности глумца јесте у опонашању људског понашања и да се да порука *Паметном досија*. Његове поруке су пале у други план. Стилски се може о представи говорити преко Кокановог стила режије. Ми смо радили *Просјачку ојеру* и радимо Дарка Цвијетића. Покушавамо из глумачке перспективе да објаснимо оно што смо гледали. Ја волим да радим с Коканом због оквира који је јасно искристалисан, а дозволи сваком глумцу да самостално те делове попуни и удахне живот својом духовношћу. Кокан је у овој представи успео да споји прецизно и кореографисано, а да то буде врцаво и Нушићево. Зато ми је ова представа драгоцен јер задржава и актуелност и врцавост.“

Милена Богавац је рекла да није постојала амбиција да се направи политички хорор о Нушићу. **Ирена Поповић Драговић** је рекла да Коканова логика јесте импровизација коју ради са глумцима. „Са којим год ансамблом сарађујете, уочава се потенцијал ансамбла, како појединаца тако и колектива. У оваквом Нушићу ми имамо спорадично ишчашење зглоба, ми имамо политичка питања, не истиче се појединац, не говори кроз лик, већ су битни унутарњи ставови који глумци имају. Питкоћу и слаткоћу поручујемо сонгом. Што се тиче музике, убојитост речи које је Миња саставила нису химничне али јесу сонгови који улазе у уши. Закон је тај који нас утерује у калупе иако то не желимо.“

Влатко Илић је истакао елементе епског театра, што се види у натписима у представи. **Мерима Лепић Реџеповић** трудила се да не буде само смешна. Нагласила је да су *Пројекцију* играли средњошколцима, када се завршило они су дошли и рекли да се повезују са тим ликовима. „Било је тешко, али изазовно. Када сам разговарала са младим људима, схватила сам да сам дошла до смисла. Да ли сам дошла епским, лирским или неким другим поступком, то не знам и није ми важно.“

Амра Капицић закључила је да би на та питања најбоље одговорио редитељ. „Кокан је тражио да играмо без вишкова, од самог старта хтео је да буде са што мање покрета. Ту се и одваја главни актер. У суштини једино главни покретач нема маску, његови покрети су људски.“ **Мерима Лепић Реџеповић** каже да и он постаје део руље. „Ми стојимо заглављени у глумом колу и не можемо даље.“ **Исидора Поповић** је додала да коло није ствар заглављивања, већ ствар опстанка, надиллази традицију.

Андреј Чањи укључио се у разговор. „Критикујем и критикујем и осећам се као будала закључана у тоалету. Јуче су ми се отвориле очи и озбиљно ћу размотрити да се укључим у неку организацију.“ **Миња Богавац** је додала да су многи то учинили и да је питање колико ко може да издржи, а **Ермин Сијамија** да нико није кажњен и процесуиран. **Амра Капицић** је рекла да та порука на крају јесте песимистична. „Промена је у свима нама, ми се жалимо док седимо на кафама, а нико од нас не покушава ништа да уради и мисли да не може ништа као појединац. Када нас позову на револуцију, сви седимо. Сви имамо неке изговоре.“

Милена КУЛИЋ

СТУДЕНТ КРИТИЧАР: ПРОТЕКЦИЈА

МОДЕРНА ВЕРЗИЈА НУШИЋА

Пети дан фестивала донео нам је савремено виђење *Пројекције* Бранислава Нушића Народног позоришта Сарајево. Адаптацију текста и сонгове урадила је Милена Богавац, редитељ је Кокан Младеновић. Пратећи радњу оригиналног текста али смештајући је у садашњост, ауторски тим је кроз песму и смех испричао озбиљну причу о писцу револуционару који се бори против корумпираног режима. Представа почиње хапшењем младог новинара Светислава којег игра Дино Бајровић због новинског чланка упереног против владајућег режима и оптужби министра за конкретне „прљаве“ послове. Кроз низ кратких сцена, публика гледа како је Светислав стигао до затвора, како је на његову борбу реаговала његова породица, на који је начин тачно уплетена његова девојка, иначе кћерка министра којег Светислав оптужује, али и зашто је Светислав у затвору (наводно) под највећом протекцијом. Основни сукоб представе је сукоб појединца и система који он покушава да промени и посебно је занимљив начин на који се та борба одражава на његово окружење. Иако су му најближи, цела породица окреће се против њега и из страха и себичности саботира га. Немогуће је да себи не поставимо питање како би наша породица реаговала?

Најупечатљивија редитељска интервенција је убацивање музичких нумера које је писала Милена Богавац (композиторка Ирена Поповић Драговић) и бенд на сцени који свира уживо (Наоми Друшкић, Луција Месарек, Дарио Кос). Музичке тачке су занимљиво приказале перспективе свих јунака. Иако је било упечатљивих извођења, песме су често трајале предуго и разводњавале ток приче. Кореографије су биле забавне и анимирале публику, а сарадник за сценски покрет је Амила Терзимехић.

Сценографија је сведена и за њу је задужена Маријела Хашимбеговић. Током представе сценографија се није мењала (сиви зид и кревет) и глумци су из сцене у сцену користили исте предмете у различитим ситуацијама. Насупрот сценографији, костими су раскошни, радила их је Лејла Хоџић. Шминка је занимљиво употребљена те је сваком глумцу (сем главном)

Фото: Б. Лучић

током целе представе лице обојено шминком за клонове, чиме се јасно критикује и систем и људи који га слепо прате и спремни су на све како би заштитили себе.

Глумачки ансамбл чине Ермин Сијамија, Белма Салкунић, Амина Беговић, Александар Сексан, Амра Капићић, Мерима Лепић Реџеповић, Дино Бајровић, Мирвад Курић, Мона Муратовић, Алдин Омеровић, Емина Муфтић, Амар Чустовић и Мак Ченгић. Иако је у питању комедија, глума појединих чланова била је до те мере пренаглашена да се текст није најбоље разумео. Претерано афектирање у извођењу неке значајне моменте из текста бацило је у сенку и чак променило контекст у којем се ти моменти одвијају. Ипак, тешко је не похвалити енергију свих глумаца од којих бих посебно издвојио Белму Салкунић која тумачи лик министрове кћерке Драгиње и њен прелаз из наизглед наивне и предраматичне девојке у хладну и прорачунату младу жену, лик који је урадила врло убедљиво. Истиче се и глума Дина Бајровића који тумачи лик Светислава. У свом извођењу био је сведенији од осталих, а његови бројни монологи превише су личили на политички говор.

Иако је представа имала својих проблема (претерана глума, успоравање радње дугим сонговима, претерано „нагажено“ обраћање публици), ова модерна верзија Нушића имала је делове који су остављали снажан утисак. Најзначајнији такав тренутак је сам крај представе када се главном јунаку такође обоји лице, чиме он прелази на страну система и, уз нову гардеробу која је сличнија остатку ансамбла, поново изводи уводну нумеру али сада са другог становишта. Међутим, иако ефектан, крај остаје нејасан и на публици је да одлучи шта је порука: да ли да останемо истрајни у борби за правду и идеале, или да и ми обојимо лице и весело заплешемо са глумцима.

Огњен РОДИЋ

1. година драматургије
Академија уметности Нови Сад

ОКРУГЛИ СТО ПОСЛЕДЊЕ ДЕВОЈЦИЦЕ

ШАЉИВА ОПЕРЕТА И ЛОПТИЦЕ У ГЛАВУ

Округлом столу о представи „Последње девојчице“ (Позориште „Деже Костолањи“ / *Kosztolányi Dezső Színház*) присуствовали су композиторка **Ирена Поповић Драговић**, ауторка текста **Маја Пелевић** и глумци **Тимеа Филеп**, **Борис Кучов**, **Габор Месарош** и **Андреа Береш**.

Модератор **Влатко Илић** наглашава да је представа на трагу шаљиве оперете. Поставља питање о референцама на актуелну музику. **Маја Пелевић** се укључила у разговор и рекла кад пише текстове као либрето, увек полази од начина на који би ту причу могла најбоље да исприча. „Од старта сам знала да то мора да се пева, али нисам томе теоријски приступила. Желела сам да певам о теми репродукције и положају жена, али не у класичном смислу. Сви сарадници су део пирамиде, али редитељ је на врху. У оваквој врсти текста и раду на представи, те

хијерархије у самом старту се развијају. Ирена и ја смо заједно радиле на музици. Текст је радикално штрихован у односу на првобитну верзију. Посебно уживам у раду са композиторкама, посебно са Иреном и Ањом Ђорђевић. Ако текст буде либрето, знала сам да имаћу част и задовољство да сарађујем с њима. Рад са глумцима био је за уживање.“

Гласање публике за најбољу представу ПОСЛЕДЊЕ ДЕВОЈЦИЦЕ – 4,45

Ирена Поповић Драговић се укључила у разговор и објаснила да је имала задатост, а то могу само глумци овог ансамбла. „Мислим да је ово један од најдивнијих и најемотивнијих Мајиних текстова, Јелена Новак је дала стручну анализу. Хероине које Маја описује добиле су један романтичарски изглед. Мислим, пре свега, на једну мелодију која бескрајно тече. Имате утисак музике која је константно присутна. Не само музике него и гласа који непрекидно прича. Ова прича је значајна за време у којем живимо, не само о положају жена већ свега онога што је жена сама собом. Када добијете текст и прочитате га на српском, буде вам нешто јасно. Када се пребаци на мађарски, настане паника. Мени је било најбитније да се разбере шта је Маја хтела да каже и да се мисао разбере. Потписујем да нешто овако једино могу да ураде ови глумци, у Србији не постоји ансамбл који овако може да игра. Чак и када нисам била сигурна, они су ту да кажу – хајде да пробамо. Обликовали смо форму која је настајала из дана у дан. То јесте колективни чин, стигли смо до неке врсте трансa и овако нешто код нас не постоји. Оно што на српском кажемо кроз једну реч, на мађарском то кажемо кроз четири речи.“

Маја Пелевић је закључила да то много боље звучи на мађарском. „Била сам шокирана, али текст много боље звучи на мађарском.“ **Ирена Поповић Драговић** је додала да овде постоје елементи опере, а мали ансамбл је то успео.

Модераторка **Исидора Поповић** истакла је да у тексту пише како се сав текст мора певати, шта год за њих певање значило. То је прокоментарисала **Маја Пелевић**, рекавши да текст није писан у рими. „Било је интересно како ће се у будућности третирати. То може да буде

Фото: Б. Лучић

Фотшо: Б. Лучић

вриштање, рецимо. Ирена воли да се поиграва са свим елементима звука, лажни оперски звуци. Интересантно је оно што су урадили са поп песмама, препознају се, али нису класични цитати. Када тако нешто напишеш, онда пружаш редитељу шансу да заједно експериментишу на томе шта би то значило." **Ирена Поповић Драговић** је рекла да је било незгодно креирати представу од сат и по и певати стално, а да се не угуши представа. „То зовемо економисање техникама, морамо да манипулишемо средствима и размишљамо о форми с елементима који то омогућавају. Маја створи тај глас који је од рођења до лелека квазиоперски. Намерно сам тако урадила, поигравали смо се елементима. Тај оперски став је стање ума. То су посебни профили личности и уметника. Мислим да смо водили рачуна да се они осећају пријатно.“

Влатко Илић је подсетио да су музичари били Арпад Серда и Мате Абрахам. **Маја Пелевић** је прокоментарисала контекст из стварности (продавница, фабрика...): „Текст је настао у разговору са Коканом. Инспирисао нас је видео у корони са украјинске клинике, највеће за сурогат родитељство. Све земље су у том тренутку биле затворене, требало је да људи дођу по своје бебе, али нису могли. Приказана је огромна бела просторија са јонским стубовима, са фенси бабицама, потпуно правилно поређане бебе које урлају у исто време, као фарма пилића. Директор клини-

ке је о бебама говорио као да су роба и како људи не могу да преузму нешто што су купили. То ме је инспирисало да се бавим родитељством на овај начин. Онда сам разговарала са пријатељицом која зна случајеве жена из градова које су продале све што имају да би постале мајке. Зашто је то неопходно и да ли сви морамо постати мајке? Зашто је женско тело данас постало фабрика? Потпуно заборављамо како је женско тело експлоатисано, а то се везује за историју капитализма. Важно је да постоје конкретне референце из стварности. Децу из кеса нисам измислила. Ради се на томе да се репродукција измести у кесе, што су успели са животињама. То је етичко питање, али можда би жене биле слободније.“

Борис Кучов каже да је било занимљиво радити на представи. „Били смо узбуђени због певања. Прочитали смо текст, стварно је емотиван, онда смо додали музику и наступио је најтежи део посла – како све поставити на сцену. То смо гледали као да је концерт. Ми смо инструмент ове представе, кроз покрет и наше тело. Због тематике било је занимљиво радити на тексту. Мађарска поезија је позната, нешто можете рећи на више начина. С овим текстом односно преводом, све је постало још емотивније.“

Тимеа Филеп је рекла да би било другачије да се радило на српском. „Овако је ведро, али болно. На српском би било као хорор. Српски је тврђи језик од мађарском. Две недеље смо радили без престанка са Иреном. То је био огроман посао и повремено смо се губили. Понекад је било густо да нисмо знали ко пева, ко плаћа, ко пије, ко где иде.“

На коментар **Влатка Илића** да сви певају текст, и жене и мушкарци, а да је представу режирао мушкарац, **Тимеа Филеп** каже да су сви радили са свешћу као да су бесполни. „Превазилази ова прича полове, морало је да остане на том нивоу. Мислим да је цела представа бесполна, ми смо инструменти и неко може дубље, а неко може више.“

О кореографији **Тимеа Филеп** је рекла како је било важно да свако ради тачно и прецизно. „То је била мате-

Фотшо: Б. Лучић

матичка студија. Обожавам да радим покрет и надам се да ћу радити још. До сада сам увек постављала у другом стилу и трудићу се да наставим тако." **Ирена Поповић Драговић** је рекла да опера има ту врсту ограничености у смислу шта све певач не сме. „Ови људи су пробили границе театра који се темељи на оперском стваралаштву. Имамо скривене дијалоге мушко-женске, уз анализу су постављени драматургија и распоред соло деоница. Постоји дијалог који није класичан, не захтева само музичку виртуозност, они су то изнели заиста добро. Певање није техника, захтева посебан дар, а они су спремни да све то изнесу.“

Андеј Чањи се јавио из публике и похвалио ансамбл, рекавши да је то можда најбољи ансамбл код нас. Одсутан је веома битан контекст о вантелесној оплодњи, а трансродност је на мети критике у представи. **Маја Пелевић** објашњава да то није била намера. „То јесте било пипаво поднебље, све време сам водила рачуна да не испадне трансфобично, завршена је представа у позитивнијем кључу. Сви се у неком тренутку осетимо као мањина и као дискриминисани. Реч је о системској ствари, питање је у третирању патријархата. Представа је против патријархата као система, а то се не тиче пола. Те последње девојчице су те ромске девојчице које нико није хтео да узме. Од трансфобичности се апсолутно ограђујем, то нам није била намера, али могуће је да неко тако чита.“

Тимеа Филеп прокоментарисала је сцену с конфетама. „То је врло агресивна сцена. Може да се деси да неко промаши реченицу, можда се није схватило на начин на који је требало. Људи који без икаквог срама живе и мисле да су транссексуални људи монструми. Осуђујемо те људе који мисле за нас да смо монструми.“

Из публике се јавила **Тања Максимовић** и рекла да би било добро направити верзију представе и на српском. Ову представу треба да погледа шира публика.

Милена КУЛИЋ

СТУДЕНТ КРИТИЧАР: ПОСЛЕДЊЕ ДЕВОЈЧИЦЕ

НАДА У БОЉЕ СУТРА

Петог дана Стеријиног позорја у такмичарској селекцији гледали смо представу *Последње девојчице*, у извођењу позоришта „Деже Костолањи“ Суботица. Текст драматичарке Маје Пелевић није класичан драмски текст, написан је у слободном стиху и подељен у петнаест слика. Текст проблематизује женско тело и дете као робу. Неопходно је напоменути да је овај текст инспирисан разговором са директором украјинске клинике за вештачку оплодњу у доба пандемије. Сиромашне жене у Украјини на клиници су коришћене за репродукцију како би богати родитељи са запада добили децу. Директор клинике о деци говори као о роби. Наручиоци нису могли да дођу у време пандемије по своју „робу“, што је правило велике

Фото: Б. Лучић

трошкове клиници. У свету где мушкарци владају женама оне немају право на своје тело.

Редитељ Кокан Младеновић је овај поетичан и друштвено ангажован текст поставио у форми модерне опере. Он ставља фокус на раднике, жене и мушкарце. Глумци излажу публику поезији списатељице Маје Пелевић. Редитељ помоћу пластичних лоптица и балона приказује представу као разиграну и веселу, док се дубље крије сурова истина о третирању детета као робе. Сценски простор (Марија Калабић) приказује фабрику са производним тракама. Траке су постављене као тобогани. Фабрика је метафора за савремени свет у коме влада буржоаски систем.

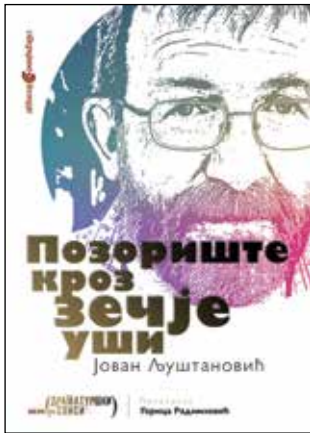
Музика композиторке Ирене Поповић је значајан елемент представе. Кроз драму *Последње девојчице* мешају се барокна и поп музика. Инструменталну музику изводе Арпад Серда и Мате Абрахам. Музичари, свирајући клавир и виолончело, прате глумце док певају. Један од музичара повремено изговара текст и тако учествује у представи. Глумци често изводе плесне тачке (Тимеа Филеп). Кроз сцену луткарског позоришта показали су човека као марионету система.

Цео ауторски тим успешно је пренео поруку о манипулацији капиталистичког система женом и њеним телом. Драма *Последње девојчице* завршава се речју: Почетак. Иако девојчице остају једине на свету, крај представе нам отвара наду у боље сутра.

Анастасија МУТАВЦИЋ
1. година драматургије
Академија уметности Нови Сад

НОВА ИЗДАЊА СТЕРИЈИНОГ ПОЗОРЈА

Библиотека
„Драматуршки списи“
Јован Љуштановић
ПОЗОРИШТЕ КРОЗ
ЗЕЧЈЕ УШИ
Приредила Горица
Радмиловић

Скуп текстова Јована Љуштановића (приредила Горица Радмиловић) на леп начин подсећа нас да ниједан од видова уметности није директнији и непосреднији од позоришне уметности; подразумевајући ова три елемента – драматургију, режију и глуму. Добра драма, оживљена на сцени, делује на гледаоце типским личностима у значајним ситуацијама и кроз узбудљиву радњу, уклања рампу између сцене и гледалишта, а у позоришту „чар се расплињује када се завеса спусти, док естетски утицај одзвања даље“. Међутим, не тако ретко, деси се да позоришне елементе препознајемо и ван позоришне сцене. То није чар илузије, игра речима, љупка лаж, него чар животне истине одражене из стварности на нарочит начин, чар која не настаје ни на позорници, ни у гледалишту, већ своју потврду проналази у исказу – *цео свет је љумишиће*. И то препознајемо у текстовима Јована Љуштановића о позоришној уметности и дечијој књижевности. (...)

Можда бисмо могли рећи да је целокупна историја позоришта и драме управо означена *антропологијом театра* и да је Театар место у којем се приказује живот Човека (драма) „грађом“ у којој је основа Човек (глумац) и Људи (улоге), којима на сцени управља Човек-демијург (редитељ), или, како Јован Љуштановић каже, „демијург инсценације“ редитељ, у одећи Човека (костимограф). Једном речју, театар је место на којем је Човек материјал уметности. О позоришту је, дакле, могуће говорити као о месту људских сусрета, Човека са Човеком. Уколико тај сусрет (Маске са Маском) дефинише позориште, могуће је изместити појам позоришта из позоришне зграде, а сам сусрет померити са позоришне сцене. Тај сусрет са позоришним остварује се у текстовима Јована Љуштановића.

Милена Кулић

Библиотека
„Драматуршки списи“
Оливера Милошевић
ТЕАТРОЛОГИКЕ (1)

Примарна вредност књиге *Театрологије* Оливере Милошевић јесте у томе што је уопште написана. Настала као писмени запис истоимене телевизијске серије вредних и инспиративних интервјуа које је ауторка водила са најзначајнијим позоришним глумцима, писцима, редитељима и театролозима са простора некадашње Југославије, ова књига је не само прворазредни путоказ према врхунцима ове уметности него и неизбрисив траг културне архиве савременог позоришта овог поднебља. Ова чињеница је изузетно важна јер таквих трагова код нас без сумње јако недостаје.

(...)

Ова књига је прича о чуварима ватре вредности уметности до које нам је стало и зато је најбољи одговор на сваку врсту баш-ме-брига филозофије, нехаја и равнодушности. Другим речима, добро дело против затирања сећања о једном тако важном сегменту културе као што је позориште.

(...)

Искреност актера са којима је разговарала Оливера Милошевић, њихова отвореност и разоткривеност пред нама, позива нас да и сами преиспитамо себе, бар толико тежно колико су се и они борили са собом желећи на позорници нешто да кажу нама. Зато зароните међу странице ове књиге, упознајте њихове живе јунаке, који су створили велико позориште али су на позорници тек желели да поделе са нама бриге, страхове и радости живота, који је и њима и нама још једино преостао.

Бојан Муњин

СУТРА НА ПОЗОРЈУ СРЕДА, 1. ЈУН

11.00 часова / Такмичарска селекција

Округли сто: Ролеркостер

12.00 часова / Такмичарска селекција

Округли сто: Блудни дани куратог Џонија

17.00 часова / Културни центар Новог Сада
(Католичка порта 5)

Позорје младих

Вилијам Шекспир: РИЧАРД III

Вилијам Шекспир: МАКБЕТ

Факултет уметности Приштина-Звечан

19.00 часова / Новосадско позориште/Újvidéki Színház
(реприза)

Такмичарска селекција

БЛУДНИ ДАНИ КУРАТОГ ЏОНИЈА

Према истоименом роману Филипа Грујића

Режија: Јована Томић

Новосадско позориште/Újvidéki Színház

и Стеријино позорје Нови Сад

19.00 часова / СНП, Камерна сцена

Позорје младих

Максим Горки: ДЈЕЦА СУНЦА

Академија умјетности Бања Лука (Република Српска,
Босна и Херцеговина)

19.30 часова / Народно позориште Београд

Такмичарска селекција

ГОДИНЕ ВРАНА

Текст и режија: Синиша Ковачевић

Народно позориште Београд

ПРЕВОЗ ЗА БЕОГРАД

Аутобуси који ће гледаоце представе *Године врана* одвести у Београд, **крећу у 17 часова са Кеја Жртвава рације, код моста „Дуга“**. Улазница за представу уједно је и аутобуска карта.

Повратак за Нови Сад је након завршетка представе, долазак у Нови Сад планира се око 1 сат по поноћи.

ТАМНАВАЦ: Иш, проклетиње! Иш...

(Вране као да не хају њревише.)

ТАМНАВАЦ: Јесте приметили да у Београду нема више ни врабаца, ни славуја... Голуба ниједног... Од ових проклетиња су побегли...

КРАЉ ПЕТАР: Небо зна да се зацрни од њих... Као да, далеко било, неко зло слуте.

(Повоно заћуте сви. Деца се премештају са ноге на ногу. Живојин упитно погледа у краља.)

(Синиша Ковачевић, Године врана)